

gényében. A polgári társadalom alkonyát hirdeti, ott látja a polgári társadalmat az élet, a társadalmi fejlődés választóján, és látja azt is, hogy bármerre induljon: útja a halálba visz. Fáj neki ez a pusztulás. Az altenburgi évszázados fák néma, görcsösen az ég felé kapaszkodó ágaikkal, amint néma tömegükkel lefutnak a Rajnára, körül ölelik Strasbourg-t, a szorgos emberi munka jeleit: a szelíd szőlőtőkét, a mezőket, és az emberek ellenére, örök átváltozásként élnek, egyszerre támasztva a szemléelőben a mulandóság és a

halhatatlanság érzését, az emberi társadalmak mulandóságát és a benne állandóan megújuló élet örökkévalóságát. Az első imperialista háború előestéjén vagyunk. Nőnek az emberi aggodalmak, és a nap alacsonyan halad az égen, hogy az estbe füljön.

A regény lírájában ott dobog a halálharang sírása is, elterül Nyugat mezőin, majd az ágyúk éles toroka elnyomja ezt a hangot. Haldoklik egy világ és születik egy igazabb emberiség. Nem véletlen, hogy André Malraux immár tizenöt éve nem ír regényt.

A képeskönyv

Bori Imre

KERESZTURY DEZSŐ: A MAGYAR IRODALOM KÉPESKÖNYVE, MAGVETŐ, BUDAPEST, 1956.

Szép szerkesztői és kiadói vállalkozás gyümölcsét kaptuk kézhez Keresztury könyvében. Régen hiányzott már egy ilyen könyv a magyar irodalomról. Mert az irodalomtudomány ugyan hasznos könyvek seregében adta közzé eredményeit, de ahogy Keresztury a bevezetőben írja az irodalomhoz: „... hozzá tartozik a művek köntösének, szemléletes megjelenítésének sokrétű, s az ember alkotásai közt nem jelentéktelen története is...”

A szerkesztő rövid és tömör történeti bevezetői előzik meg egy-egy kor képanyagát. Ezt pedig egyszerű, az olvasó számára kinyilatkoztató idézetek teszik nemcsak gyönyörködtető és tanulságos látnivalóvá, hanem olvasmányá is. De

a szerkesztő a régi magyar irodalom bűvára elsősorban, és míg a képanyag a magyar irodalom régebbi korszakainak emlékeit híven és egész gazdagságában feltárja, addig a legújabb kori magyar irodalomnak aránylag kevesebb hely és invenció jutott. A könyv és a szerkesztő erényei és hibái is ebből származnak.

Erényei sokoldalúak, amikor a régi magyar irodalomról beszél, amikor régebbi korok levegőjét akarja felidézni. Az első lapok például, amelyek az ismeretlenségbe vezetett hagyományirodalom korát elevenítik meg, a maguk nemében remekül érzékeltetik a kort. A Lehel kürtjének faragványai Bizanc felé mutatnak, a Ka'evala énekesnő finnugor hagyományokra utal, ezt erősítik a kotta-mellékletek is, magyar regősdallam és a rokon finn ének kottafejei; szellemesen oldotta meg történeti ének-költészetünk első emlékének, Szabács viadalának bemutatását: az eredeti kéz-

irat hasonmása mellett ott áll Szabács várának egykorú rajza, de ugyanilyen szép az „irodalom alá szorított „virág-énekek”-nek a bemutatása is a „Bátya, bátya mely az út Becskerekére” kéziratával, egy kódex virágdíszzeivel és idézeteivel. A XVI. században megindult könyvkiadás bemutatásához nemcsak az elszaporodó könyvek fedőlapjait használja fel, hanem Comenius Orbis pictus-ából a könyvnyomtatás technikai oldalát megvilágító magyarázatos rajzzal is. Kevésbé sikerült Tinódi működésének a felvillantása, de remek Balassi Bálinté. A zólyomi vár boltívei, tanítójának, Bornemissza Péternek egyik könyvébe beírt gyermekkori jegyzetei, ifjúkori fordításának kézírata, Losonczi Anna aláírása, a Balassi-kódex egy lapja, Eger vára, egyetlen eredetiben fennmaradt vers-kézírata, valamint egy magyar-török párviadal képe, mellettük a Balassi verseiből vett idézetek a kor legkérevel telítik meg a könyv oldalait.

Aztán mind kevesebb lesz az írók életét, a kort közelebbről bemutató kép

és több a könyvfedő, az arckép és a kézirat-fakszimile. Mégis kiemelünk néhányat: a XIX. század elejének vándorszínészeiről beszélve Keresztury elénk teszi az egykori pajta képét, amely alatt a vándorszínész Petőfi is játszott Cecén, aztán azt a képet, amelyről nem az eszményített Petőfi arca néz ránk, hanem a nemrégén talált dagerotíp lemez nyomán hiteles arcképe; érdekes még a XIX. században megindult gyermekirodalom első emlékeinek számt oldal is. A XIX. század már csak arcképcsarnok, könyvek és kéziratok népesítik be Keresztury könyvét.

Elégedetlenségünk természetesen a kitűnő láttán még jobb után panaszkodik. Keresztury itt-ott azt is meg tudta tenni, ami lehetetlennek látszott, emléktelen korokat népesített be képeivel, ott viszont, ahol emlékek bőveiben vannak, szűkmarkúbbá vált. Ez azonban csak szépséghiba, és alig vonhat le valamit a mű értékéből.

Thomas Mann négy könyve

Burány Nándor

LOTTE WEIMARBAN, regény, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1957. Fordította: Lányi Viktor.

Thomas Mann egész alkotómunkásságát végigkíséri a Goethe életművéhez való vonzódás. Tanulmányokat írt és előadásokat tartott a Faust írójáról, 1939-ben pedig megírta Goethe-regényét is, a *Lotte Weimarkan-t*.

Lotte, a Werther keserveinek hősnője, Weimarba utazik, hogy élete alkonyán, rokoni látogatás ürügyén megegyezzer láthassa, negyvennégy év után a Werther íróját, fiatalkori titkos szerelmét. A csiklandós, visszas helyzet, amelyet az író Lotte érkezéttel előkészít, érdekes folytatást ígér.

De Thomas Mann kordokumentumok alapján ragyogó alkotó szellemével ebben a könyvben megteremtette Goethének azt az igazi emberi alakját is, amelyik éppen a könyv megjelenésekor egyedül tudott szembeszállni Goethe fasiszta meghamisításának kísérleteivel.

A korhű, részleteiben is páratlan gondtal kidolgozott regényből hiteles képet kapunk a költőről és közvetlen környezetéről, de ugyanakkor nem egy utalást is — noha minden bántó szándékosság nélkül — a harminckilenc éves Németországra. „Boldogtalan nép, rossz vége lesz — adja Goethe szájába az igazságot a száműzetésben élő író